

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Krimp nog nergens leidende gedachte in het beleid

In gesprek met Bas Jan van Bochove

---

door *Jan Prij*

Redactiesecretaris van CDV.

CDA-Kamerlid Bas Jan van Bochove voelt niet voor plan- en modelmatig overheidsingrijpen in de ruimtelijke ordening om de toekomstige bevolkingskrimp het hoofd te bieden. Dat is 'Oost-Duits' maakbaarheidsdenken, meent hij. Dit neemt niet weg dat de overheid, van hoog tot laag, volgens hem attenter moet reageren op de onvermijdelijke terugloop van de bevolking.

Het kabinet moet een onderzoekscommissie van deskundigen de onbeantwoorde vragen over de toekomstige krimp van de bevolking onder de loep laten nemen. Die suggestie komt van Bas Jan van Bochove, Tweede-Kamerlid voor het CDA. In gesprek met CDV geeft hij alvast enkele voorzetten. Zo pleit hij voor een woningbouwbeleid dat recht doet aan zowel regio's met een groeiende als met een krimpende bevolking. Ook vraagt Van Bochove om gerichte ondersteuning van regio's met krimp, om ze in deze nieuwe ontwikkeling bij te staan.

Hij acht andere wegen om met het bevolkingsvraagstuk om te gaan niet heilzaam. Zo heeft het weinig zin om ten faveure van de andere regio's van staatswege te tornen aan de dominantie van de Randstad. Ook van een

gezinspolitiek die van bovenaf wordt gedictteerd, wil hij wegblijven.

Niettemin vergt het nadenken over de vraag hoe te besturen met krimp, om een fundamentele omslag. Het beleid voor woningbouw en ruimtelijke ordening is nu, tegen beter weten in, gebaseerd op de veronderstelling dat de bevolking groeit en blijft groeien, meent hij.

Het thema van de bevolkingskrimp is met een aantal rapporten op de agenda gezet. Maar is er daadwerkelijk voldoende belangstelling voor? Is niet de houding veeleer: de bevolking groeit nog tot 2035, dus waar zouden we ons druk om maken? Burgemeester Gresel van Heerlen zegt in deze CDV dat het probleem onvoldoende

serieus wordt genomen. Vooral het rijk beweegt nog niet zo, meent hij.

VAN BOCHOVE ‘Ik snap het verwijt van burgemeester Gresel. Hij zit zelf midden in de problematiek en kan er niet meer om

.....
 .
 .
*De woningbouw is nu tegen
 beter weten in gebaseerd op
 blijvende bevolkingsgroei*
 .
 .
 .....

heen, maar de meerderheid van bestuurders en politici doet dat nog wel. Waar je ook in het land komt, en met welke rijksadviseur je ook praat, bijna iedereen gaat uit van bevolkingsgroei, als een noodzakelijke voorwaarde voor het in stand houden van voorzieningen en woningen. Door de nood gedwongen zijn alleen regionale bestuurders in krimpgebieden, zoals Limburg of Oost-Groningen, een uitzondering. Maar ook in Twente, en zelfs in delen van de Randstad, doet zich krimp voor.’

‘We moeten dus, een beetje in strijd met onze natuurlijke neigingen, onderkennen dat er sprake is van krimp. Niettemin gaat het rijk nog uit van groei. Het beleid concentreert zich op het faciliteren van groei in de Randstad, een beleid dat in de praktijk uniform voor het hele land geldigheid blijkt te hebben. Nog nergens is krimp een leidende gedachte in het beleid. Ik moet constateren dat die urgentie onvoldoende wordt gevoeld.’

Maar bij regionale bestuurders is dat besefer wel?

VAN BOCHOVE ‘Er zijn uitzonderingen, zeker. Maar over het algemeen is ook bij hen het denken gericht op groei, zelfs bij degenen wier regio’s al krimpen. Tijdens een discussie over Zuid-Limburg veronderstelde

ik laatst dat daar overal sprake was van bevolkingskrimp. Een plaatselijke bestuurder tikte me op de vingers met de correctie dat Maastricht nog groeide. Ik nam die man serieus en dacht dat hij het wel zou weten. Dus bij de daaropvolgende inleiding begon ik met de constatering dat we genuanceerd moeten praten over krimp: Zuid-Limburg is krimpgebied, maar ik hoorde onlangs dat Maastricht de uitzondering is. Toen stond er een deskundige in de zaal op en die zei, naar achteraf bleek terecht: ‘Meneer Van Bochove, ik moet u corrigeren, zelfs in Maastricht is sprake van krimp. U moet er wel voor zorgen dat u uw cijfers actueel hebt.’ Het zit er zo in, dat denken in termen van groei!’

Maar juist het rijk beweegt niet, constaterden we net.

VAN BOCHOVE ‘De ministers van VROM en Wonen, Wijken en Integratie hebben in een brief aan de Tweede Kamer voor het eerst krimp onderkend als een vraagstuk dat aparte aandacht behoeft, hoewel ze dat nog niet vertalen in maatregelen en financiële steun. Ze stellen dat we misschien moeten nadenken hoe het rijk regio’s de faciliteiten kan bieden om met krimp om te gaan. Daarbij maken ze een belangrijke driedeling. Er zijn landsdelen met een hoge druk op de woningmarkt, zoals Utrecht, streken met een meer ontspannen woningmarkt, zoals Rotterdam, en gebieden waar de bevolking al volop krimpt. Dit onderscheid maakt de Kamer ook in een motie van mijn hand, waarin ik verzoek meer aandacht te geven aan de ontwikkelingen in krimpgebieden.’

Is de bouwopgave voor de Randstad niet veel te optimistisch?

VAN BOCHOVE ‘Het is evident dat er in de Randstad nog een enorme bouwopgave

FOTO: DIRK HOL

is. Maar zelfs hier moeten we de ogen niet sluiten voor de komende bevolkingskrimp. In de provincie Utrecht wordt nu nog fors geïnvesteerd in woningbouw. De Structuurvisie Randstad gaat uit van de bouw van nog een half miljoen tot 1 miljoen extra woningen, bovenop bestaande bouwplannen. Dat

Op termijn zijn er geen mensen meer voor de woningen die we nu bouwen

wordt nodig geacht omdat door het gemiddeld kleiner worden van gezinnen ook bij een krimpende bevolking de woningvraag oploopt. Maar is dit geen schijnoplossing? Op termijn zal ook hier de woningvraag afvlakken en veranderen.'

'Daarmee komt ook een interessant financieringsvraagstuk boven tafel. Wij schrijven

nu woningen af in 30 tot 50 jaar, afhankelijk van de exploitant. Maar over 30 tot 50 jaar zijn we al lang over de bevolkingstop heen! Zonder maatregelen wordt er dus een gigantisch financieringsprobleem vooruitgeschoven, ook in de gebieden die nu nog groeien, want nu gebouwde woningen kunnen binnen afzienbare tijd leeg staan. Dan lopen de corporaties of het rijk dus in het rood. Wat te doen? Wellicht moeten we het gebruik van bestaande woningen verlengen, dan wel een kortere afschrijvingstermijn overwegen. Dit heeft wel consequenties voor de huur.'

U ontvouwde uw zienswijze tijdens een lezing in Utrecht. Hoe reageerde het publiek?

VAN BOCHOVE 'Ik kreeg na afloop het verwijt dat ik te veel de nadruk op de krimp had gelegd. Ik bepleit zeker niet om nu achterover te leunen en niet meer te bouwen.

We hebben de komende tien jaar nog een geweldige bouwopgave. Maar wat gebeurt er daarna? We staan over dertig jaar voor een groot probleem als we ons daar nu niet op bezinnen. Op termijn zijn er geen mensen meer voor de woningen die we nu bouwen.'

'En dan heb ik het alleen nog maar over woningen, niet over scholen en bedrijven-terreinen. Geen enkel gebied in Nederland kan zijn ogen sluiten voor de gevolgen van krimp. Zeker niet als we bedenken dat de beroepsbevolking al vanaf 2010-2012 gaat krimpen. Dit zijn vragen die wij op dit ogenblik echt niet op het netvlies hebben.'

'Vorig jaar heeft de Kamer in een motie-Van Heugten uitgesproken dat de woningmarkt nog niet voldoende op krimp is ingesteld. Daarom is een regionale aanpak met verschillende partners nodig. De regering heeft nog geen werk gemaakt van deze Kameruitspraak.'

U meent dat er meer moet worden geïnvesteerd in de krimpgebieden. Concentreren we ons in het ruimtelijke orderingsbeleid te veel op de Randstad? Moet de rijksoverheid meer sturen om een evenwichtiger ontwikkeling te bevorderen?

VAN BOCHOVE 'Ik geloof niet in zo'n sturing. Kun je als overheid op de Oost-Duitse manier de maakbare samenleving realiseren? Dit lijkt een overdreven vergelijking, maar daar komt het wel op neer. We hebben het nota bene geprobeerd, met de verplaatsing van rijksinstellingen naar Groningen en Zuid-Limburg. Delen daarvan zijn weer naar de Randstad teruggekeerd. Je kunt niet dwingend voorschrijven dat bedrijven zich in Heerlen vestigen. De investeringen buiten de Randstad die ik voorsta, zijn niet zoezeer de verantwoordelijkheid van de overheid, als wel van bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Een overheid kan wel

proberen te verleiden met een aantrekkelijk vestigingsklimaat, maar daarvan moeten we geen wonderen verwachten. Het patroon van krimp in bepaalde regio's zullen we er niet mee keren.'

'Ja, we concentreren ons op de Randstad; ik laat hier bewust uw woorden "te veel" weg. Dáár zit de motor van bedrijvigheid van het land, hoe je het ook wendt of keert. Schiphol, de Rotterdamse haven, een concentratie van financiële dienstverlening. De druk op de Randstad blijft. Een planeconomie die invult wie, waar, wat moet realiseren; ik ben niet van die lijn.'

Moet de wetgever minder eenvormigheid in beleid nastreven?

VAN BOCHOVE 'Ja, zeker. Wij moeten toe naar een gedifferentieerd in plaats van een generiek volkshuisvestingbeleid. Toch is dat gemakkelijker gezegd dan gedaan. Moet je dan ook toe naar een gedifferentieerd huurtoeslagensysteem? Dat is ingewikkeld, lijkt me.'

'In ieder geval lijkt het mij mogelijk het geld dat overschiet bij het faciliteren van groei, te steken in projecten die krimp opvangen. Nu wordt bijvoorbeeld geld dat is bedoeld om hoge grondkosten te verlagen, niet volledig benut. Waarom dat niet ingezet in gebieden waar de bevolking terugloopt?'

En verdergaande maatregelen, zoals gezinsondersteunend beleid of subsidies om de bevolkingskrimp zelf te keren?

VAN BOCHOVE 'Dit lijkt mij een andere discussie. Daar blijf ik liever buiten. Persoonlijk ben ik van mening dat we niet moeten ingrijpen in demografische ontwikkelingen, met een hogere kinderbijslag of iets dergelijks. Ik volg de christendemocratische lijn om terughoudend te zijn met asiel- en

bevolkingspolitiek. Een stimulans om kinderen te krijgen? De mensen moeten die afweging zelf maken. Een maatschappelijke discussie over de gezinsvriendelijkheid van ons sociale stelsel is wellicht prima, maar al te overmoedige politieke maatregelen in dat kader verwachten of propagieren, lijken me eerlijk gezegd niet verstandig.’

Wat moet er wél gebeuren?

VAN BOCHOVE ‘In de motie-Van Heugten vraagt de Kamer de regering om een plan van aanpak. Laten we twee of drie proefgebieden in een aantal provincies met een manifeste bevolkingskrimp aanwijzen, bijvoorbeeld in Limburg, Zeeuws-Vlaanderen of Oost-Groningen, en die niet alleen met regelgeving maar ook geldelijk ondersteunen. Alle betrokken ministeries en uiteraard de lokale overheden, provincies, waterschappen en corporaties kunnen daaraan meewerken. In de tweede plaats kan bij elke investeringsbeslissing, of het nu gaat om bedrijventerreinen, wonen of onderwijs, de vraag aan de orde komen hoe lang deze voorziening naar verwachting in gebruik zal blijven. Is dat 10, 15, 30 jaar? En wat voor consequenties heeft die constatering voor de plannen? Deze afweging zou standaard in het generieke beleid van alle overheden en

maatschappelijke partijen moeten worden betrokken. Nu wordt met die vraag te lichtzinnig omgesprongen en komen de te verwachten problemen dus op het bordje van de volgende generatie.’

‘Er zijn nog 101 vragen over. Hoe ondersteunen we scholen die te maken krijgen met leegstand? Wat zijn de consequenties voor de investeringen in zorg, infrastructuur en bedrijventreinen? Hoe ga je met verkeersontsluiting om? En met het toenemende aantal ouderen? Welke voorzieningen moet je treffen? Kun je voorzieningen tot stand brengen die over een paar jaar voor een andere doelgroep geschikt zijn? Een denktank zou kunnen bekijken hoe we dat allemaal verstandig kunnen doen.’

Zo’n denktank is er nog niet?

VAN BOCHOVE ‘Er is althans geen door de overheid ingeroepen denktank die hierover op niet al te lange termijn adviseert. Uiteraard hebben burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties hun eigen verantwoordelijkheid in het nadenken over dit thema. Maar de overheid ook. Zij moet vooral met de burgers meedenken. Dat vergt nog wel een omslag. Ik hoor ook gemeentebestuurders van krimpende steden of dorpen nog zeggen dat hun gemeente groeit.’